

Výjezdní seminář z obchodního práva
Obchodní korporace na prahu „nového světa“
26. – 28. dubna 2013

Fiduciární povinnosti a povaha odpovědnosti za jejich porušení

Jakub Sosna

4. ročník PF UK

Abstrakt

Rekodifikace na první pohled přichází s celou řadou změn, které by měly přinést obchodním korporacím podnikatelsky vstřícnější úpravu, jež bude přát odvážným podnikatelským rozhodnutím, ale zároveň poskytovat společnostem i nadále dostatečnou ochranu před bezuzdným či ledabylým jednáním jejich statutárních orgánů. Svědčí o tom ostatně kupříkladu výslovné zakotvení pravidla podnikatelského úsudku, dále možnost statutárního orgánu požádat valnou hromadu o udělení závazného pokynu do obchodního vedení nebo možné zjednodušení pozice statutárního orgánu ve sporu o porušení povinné péče. Konkrétní podoba těchto jednotlivých institutů nicméně vzbuzuje i nadále mnoho otázek, jejichž praktické řešení teprve rozhodne o tom, zda bude ideový cíl nové úpravy naplněn. Snahou o nastínění některých těchto otázek je vedena i předkládaná práce.

1. Úvodem

Cílem této práce je pokusit se zmapovat zcela konkrétní podobu a obsah úpravy fiduciárních povinností členů orgánů¹ kapitálových obchodních korporací v nastávající rekodifikaci soukromého práva. Činí tak na pozadí dosud účinné úpravy v obchodním zákoníku a bere zřetel zejména na odchylky a nová řešení, s nimiž rekodifikace přichází při proklamované snaze vytvořit mimo jiné podnikatelsky vstřícnější prostředí, které bude přát odvážným rozhodnutím, ale zároveň poskytovat společností dostatečnou ochranu.

Za uvedeným cílem práce přihlíží zejména k doktrinárním polemikám, které se nad jednotlivými instituty aktuálně vedou. Určitou inspiraci při interpretaci nové úpravy však skýtá také pohled na její genezi, při níž v řešení nastíněných otázek docházelo k významným posunům.

Práce je rozčleněna na čtyři hlavní části. Předmětem první části je obsahová komparace obou úprav základních fiduciárních povinností. Ve druhé části je pojednáno o některých vybraných důsledcích porušení povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře, s nimiž rekodifikace nově přichází. Třetí část se samostatně věnuje problematice statutárním orgánem vyžádaného pokynu valné hromady do obchodního vedení a jeho vlivu na případnou odpovědnost statutárního orgánu při jeho provedení. Čtvrtá část se pak podrobněji zabývá pravidlem podnikatelského úsudku (business judgement rule), kterému se dostává novou úpravou prvního výslovného zakotvení v českém právním řádu.

¹ V dalším textu je spojení „člen orgánu“ použito jako zkratka, která má zastupovat označení statutárních orgánů jednotlivých forem kapitálových obchodních korporací, tj. jednatele s.r.o., členy představenstva a.s., statutárního ředitele a.s. v monistickém systému organizační struktury, eventuálně příslušné statutární orgány evropské společnosti. Právě na statutární orgány kapitálových obchodních korporací je v dalším textu upřena hlavní pozornost, jakkoliv jsou nositeli fiduciárních povinností i další orgány či subjekty, například členové dozorčí rady a.s., event. s.r.o., faktický vedoucí, likvidátor. Od těchto se však v dalším textu odhlíží.

2. Fiduciární povinnosti

Nemožnost dosáhnout pouhou smluvní cestou dostatečně detailní a vyvážené úpravy vztahu mezi korporací a členy jejích orgánů, která by zároveň dokázala trvale snížit náklady spojené s problémem zastoupení (agency problem), nutí zákonodárce v zájmu efektivního fungování obchodní korporací, potažmo celospolečenské efektivnosti, mimo jiné k úpravě tzv. fiduciárních povinností.² Tradičně se za tyto povinnosti členů orgánu ve vztahu ke korporaci považuje povinnost péče (duty of care) a povinnost loajality (duty of loyalty). Jedná se o obecné povinnosti, jimiž se členové musí řídit při výkonu veškeré své působnosti, a současně jsou také měřítkem výkonu všech zvláštních povinností uložených členům orgánu zákonem.³ S jejich možným porušením je pak spojena hrozba vzniku majetkové odpovědnosti členů orgánu.

Jak tvrdí Havel, koncept těchto povinností současně „vtahuje do vztahů mezi členy statutárního orgánu a společností něco, co oni sami třeba ani nechtěli, ale co je vyváženým systémem pravidel sledujících ochranu všech stran smlouvy zvané společnost“⁴. Zároveň je zjevné, že zákonodárce nemůže již z povahy věci postihnout všechny aspekty takového vztahu stejně detailní úpravou práv a povinností. Z toho pramení blanketní povaha fiduciárních povinností, která do reglementace vztahu člena orgánu a společnosti vtahuje další pravidla, jejichž obsah dává praxe a její vývoj.⁵

2.1. Péče řádného hospodáře de lege lata

Povinnost vykonávat svou působnost s péčí řádného hospodáře je základní povinností člena orgánu obchodní korporace. Vymezení této povinnosti pak zároveň tvoří jedno ze základních kritérií pro vznik případné odpovědnosti členů orgánu vůči obchodní korporaci. V současné právní úpravě je tato povinnost členům orgánu bez bližšího vymezení pojmu péče řádného hospodáře uložena ustanovením § 194 odst. 5 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník (dále jen „ObchZ“).

Vymezení obsahu se tedy této povinnosti dostává z judikturních a doktrinárních zdrojů, když se většinově soudí, že řádný hospodář reprezentuje „dostatečně rozumnou, vzdělanou, zkušenou a pečlivou osobu. Nemusí disponovat profesionálními znalostmi, schopnostmi a zkušenostmi z oblasti práva, ekonomie, výroby, jež jsou pro provozování podniku nezbytné. Není povinován odbornou péčí. (...) Musí ale umět včas rozpoznat, ve

² Srov. např. BROULÍK, Jan. Pravidlo podnikatelského úsudku a riziko. Obchodněprávní revue. 2012, č. 6, s. 161.

³ Srov. RADA, Ivan a kol. Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s. Praha: Linde, 2004, 199 s. ISBN 80-86131-55-6. s. 67.

⁴ HAVEL, Bohumil. Synergie péče řádného hospodáře a podnikatelského úsudku. Právní rozhledy, 2007, č. 11, s. 415.

⁵ HAVEL 2007 op. cit. Sub 4, s. 415.

kterých případech a ve které fázi rozhodovacího procesu je třeba vyhledat pomoc profesionála“⁶. Celkové zaměření činnosti člena orgánu jakožto řádného hospodáře má pak směřovat nejenom k uchování majetku korporace před eventuální škodou, ale především k jeho zhodnocování podnikatelskou činností.⁷

Jak už přitom z uvedeného výměru implicitně vyplývá, hledí se na péči řádného hospodáře jako na objektivní kritérium, které tvoří jakousi minimální laťku výkonu funkce, již musí pod hrozbou vzniku odpovědnosti splňovat každý člen orgánu. Tím není z hlediska judikturní praxe dotčen zřetel na eventuální nadstandardní znalosti či schopnosti jednotlivých členů orgánu, které tuto laťku přesahují. V takovém případě totiž rámec péče řádného hospodáře pružně zahrnuje též povinnost tyto znalosti a schopnosti při výkonu funkce uplatňovat.⁸

Jako samostatná povinnost člena orgánu je za dosavadní právní úpravy traktována jeho povinnost loajality vůči společnosti.⁹ Při mlčení zákona je přitom dovozována z úpravy mandátní smlouvy, která se na vztah člena orgánu a společnosti použije při absenci odchylné úpravy přiměřeně a z níž mimo jiné vyplývá povinnost mandátáře jednat v zájmu mandanta.¹⁰ Povinnost loajality je permanentní povinností člena orgánu, který má veškerou svou činnost podřizovat zájmu a prospěchu společnosti. Jejím odrazem jsou také dílčí ustanovení zákona, která ukládají například povinnost mlčenlivosti, zákaz konkurence či zákaz sebeobchodování atd.¹¹

⁶ Srov. ČECH, Petr. Péče řádného hospodáře a povinnost loajality. Právní rádce, 2007, č. 3, s. 5.

⁷ Srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 10. 2006, sp. zn. 5 Tdo 1224/2006: „*Pojem péče řádného hospodáře lze přitom chápat tak, že řádný hospodář činí právní úkony týkající se obchodní společnosti odpovědně a svědomitě a stejným způsobem rovněž pečuje o její majetek, jako kdyby šlo o jeho vlastní majetek. Taková péče tedy nepochybně zahrnuje péči o majetek akciové společnosti nejen v tom smyslu, aby nevznikla škoda na majetku jeho úbytkem či znehodnocením, ale také aby byl majetek společnosti zhodnocován a rozmnožován v maximální možné míře, jaká je momentálně dosažitelná.*“

⁸ Srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 07. 2008, sp. zn. 29 Odo 1262/2006: „*Obecně platí, že člen představenstva nemusí být vybaven odbornými znalostmi, schopnostmi či dovednostmi, potřebnými pro výkon všech činností, jež spadají do působnosti představenstva. Taktéž platí, že tyto činnosti nemusí členové představenstva vykonávat vždy osobně, ale mohou je zajistit i prostřednictvím třetích osob. Má-li však člen představenstva určité odborné znalosti, schopnosti či dovednosti, lze z požadavku náležité péče (§ 194 odst. 5 obch. zák.) dovodit, že je povinen je při výkonu funkce – v rámci svých možností – využívat.*“

⁹ Někteří autoři ji však uvádějí přímo jako součást péče řádného hospodáře. Srov. např. ELIÁŠ, Karel. K některým otázkám odpovědnosti reprezentantů kapitálových společností. Právník, 1999, č. 4, s. 311.

¹⁰ Na dovození povinnosti loajality z § 66 odst. 2 ObchZ ve spojení s § 567 odst. 2 ObchZ odkazuje například SIGMUNDOVÁ, Michaela a kol. Péče řádného hospodáře v širším kontextu českého soukromého práva. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. 149 s. ISBN 978-80-7380-411-4. s. 45.

¹¹ Podrobněji k povinnosti loajality a jednotlivým dílčím případům jejího porušení srov. PETROV, Jan. Obecná odpovědnost členů představenstva akciových společností v česko-americko-německém srovnání. 1. vyd. Brno: Mezinárodní politologický ústav, 2007. 98 s. ISBN 978-80-210-4386-3. s. 61 a násl.

2.2. Péče řádného hospodáře de lege ferenda

Rekodifikace výše nastíněnou povinnost vykonávat funkci s péčí řádného hospodáře přejímá bez významnějších změn jako obecný standard pro členy volených orgánů všech právnických osob (tedy nejen obchodních korporací) v ustanovení § 159 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „NOZ“). Na rozdíl od stávající právní úpravy však na tomto místě přichází také určitým pokusem o legální definici péče řádného hospodáře. Tou se dle ustanovení § 159 odst. 1 NOZ rozumí výkon funkce člena voleného orgánu (1) s nezbytnou loajalitou i (2) s potřebnými znalostmi a pečlivostí. V pojmu péče řádného hospodáře jsou tak napříště výslovně zahrnuty obě základní fiduciární povinnosti člena orgánu – (1) povinnost loajality a (2) povinnost péče. Do rámce péče řádného hospodáře jsou pak na základě uvedené definice vtaženy i další dílčí povinnosti, jejichž výslovná úprava v nové úpravě na rozdíl od té dosavadní chybí. To se týká například povinnosti mlčenlivosti, kterou je možné, jak bylo shora uvedeno, podřadit pod povinnost loajality.

Pouze členům orgánů obchodních korporací je pak určena zvláštní úprava v zákoně o obchodních korporacích (zákon č. 90/2012 Sb., dále jen „ZOK“), která na výše uvedené navazuje, když v § 51 odst. 1 stanoví, že *pečlivě a s potřebnými znalostmi (2) jedná ten, kdo mohl při podnikatelském rozhodování v dobré víře rozumně předpokládat, že jedná informovaně a v obhajitelném zájmu obchodní korporace; to neplatí, pokud takovéto rozhodování nebylo učiněno s nezbytnou loajalitou* (1). Této navazující úpravě je v této stati věnována samostatná kapitola, proto ji prozatím ponecháme stranou.

Povaha péče řádného hospodáře jako objektivního měřítka je pak ve vztahu ke členům volených orgánů obchodních korporací explicitně vyjádřena v ustanovení § 52 odst. 1 ZOK: *Při posouzení, zda člen orgánu jednal s péčí řádného hospodáře, se vždy přihlédne k péči, kterou by v obdobné situaci vynaložila jiná rozumně pečlivá osoba, byla-li by v postavení člena obdobného orgánu obchodní korporace*.

Možnost přihlížet i nadále ke znalostem a schopnostem člena orgánu, které minimální laťku objektivizovaného řádného hospodáře přesahují, nová právní úprava explicitně nepřejímá. Otázkou tedy zůstává, zda tím nezbytně musí dojít ke snížení dosavadního standardu ochrany, který je společností poskytován. Domnívám se, že nikoliv. Vždyť povinnost dát společnosti ve prospěch i své nadstandardní znalosti a schopnosti by měla vyplývat již z povinnosti loajality. Jednou z jejich dovozených dílčích stránek je totiž právě povinnost plného nasazení a využití veškerých znalostí a schopností ve prospěch korporace.¹²

Dále lze v této souvislosti odkázat na přiměřené použití občanskoprávního příkazu na vztah člena orgánu a společnosti, ledaže smlouva o výkonu funkce či zákon o obchodních

¹² ČECH op. cit. sub 6, s. 13.

korporacích stanoví jinak.¹³ Jeho ustanovení § 2432 NOZ přitom obsahuje komplementární požadavek, podle něhož příkazník při plnění příkazu *použije každého prostředku, kterého vyžaduje povaha obstarávané záležitosti, jakož i takového, který se shoduje s vůlí příkazce*. Z toho lze tedy dovodit, že je nepochybně vůlí společnosti ustanovit určitou odborně zdatnou osobu do pozice svého orgánu zejména pro její erudici, kterou by tak tato osoba měla při výkonu své funkce uplatňovat.

3. Některé důsledky porušení povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře

3.1. Vydání získaného prospěchu

Nová právní úprava s porušením povinnosti péče řádného hospodáře především nově spojuje v § 53 odst. 1 ZOK zvláštní povinnost člena orgánu vydat prospěch, který v souvislosti s takovým jednáním nabyl. Není-li vydání prospěchu možné, nahradí jej korporaci v penězích. Toto ustanovení se uplatní zejména v situacích, kdy člen orgánu uzavře za korporaci obchod, na němž bude osobně zainteresován, čímž poruší povinnost loajality jako jednu ze složek péče řádného hospodáře. Právo na vydání prospěchu má přitom korporace i případech, kdy jí uskutečněným jednáním člena orgánu nevznikne škoda.¹⁴ Vznikne-li však korporaci škoda, kterou lze nahradit vydáním získaného prospěchu, bude nutno se jí domáhat nikoliv podle obecných ustanovení o náhradě škody, nýbrž právě podle ustanovení § 53 odst. 1 ZOK.¹⁵

3.2. Povinnost k náhradě vzniklé újmy

Vymezení péče řádného hospodáře se významným způsobem váže k otázce odpovědnosti členů orgánů obchodní korporace. Kdo totiž nejedná s péčí řádného hospodáře, porušuje právní povinnost, čímž naplňuje jeden z předpokladů pro vznik odpovědnosti za škodu. De lege lata se přitom vznik odpovědnosti za škodu způsobenou porušením zákonné povinnosti péče řádného hospodáře řídí skrze ustanovení § 757 ObchZ obecnou úpravou odpovědnosti ve smluvních závazkových vztazích dle § 373 a násl. ObchZ, která je vybudována na koncepci objektivní odpovědnosti s možností liberace.

Nový občanský zákoník však na rozdíl od současné právní úpravy s rozlišením smluvní a mimosmluvní (v pravém smyslu delikt ní) povinnosti spojuje odlišné podmínky pro vznik povinnosti k náhradě újmy. Tak zatímco porušení smluvních povinností je v duchu dosavadní úpravy v obchodním zákoníku spojeno se vznikem povinnosti k náhradě škody vystavěné na principu relativní objektivní odpovědnosti (§ 2913 NOZ), je odpovědnost za porušení

¹³ Srov. § 59 odst. 1 ZOK

¹⁴ Srov. HÁMORSKÁ, Andrea. Povinnost členů orgánů obchodních korporací jednat s péčí řádného hospodáře po rekodifikaci. Obchodněprávní revue, 2012, č. 9, s. 252.

¹⁵ Srov. ŠTENGLOVÁ, Ivana. Odpovědnost statutárních orgánů obchodních společností po rekodifikaci. In: XIX. Karlovarské právní dny. Praha: Leges, 2011, 405 s. ISBN 978-80-87212-77-6. s. 181.

povinnosti stanovené zákonem vybudováno na bázi odpovědnosti za zavinění (§ 2910 NOZ). Členové orgánu tak budou napříště povinni pouze k náhradě újmy způsobené zaviněným porušením povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře, přičemž zavinění ve formě nedbalosti bude presumováno s možností exculpce ze strany žalovaného.

Presumpce nedbalosti přitom plynou obecně z ustanovení § 2911 a § 2912 NOZ. Jedna speciální domněnka nedbalosti je pak obsažena v § 159 odst. 1 věta druhá NOZ, kde se stanoví, že *se má za to, že jedná nedbale ten, kdo není péče řádného hospodáře schopen, ač to musel zjistit při přijetí funkce nebo při jejím výkonu, a nevyvodí z toho pro sebe důsledky*. Tato speciální vyvratitelná domněnka je podle Štenglové využitelná jen v případě způsobení újmy v důsledku působení osoby (obecně) nezpůsobilé pro přijetí či setrvání ve funkci člena orgánu.¹⁶ Kožiak naproti tomu soudí, že se tato domněnka uplatní také u osob, které nejsou péče řádného hospodáře schopny být jen v určitých konkrétních situacích, například z důvodu nedostatku znalostí v určitém oboru, zainteresovanosti na výsledku určité jednotlivé věci atd.¹⁷

Rekodifikace dále zachovává přesun důkazního břemene na člena orgánu ohledně otázky, zda došlo k porušení povinnosti péče řádného hospodáře (§ 52 odst. 2 ZOK). Dává nicméně nově možnost soudu rozhodnout, že nesení tohoto břemene nelze po členu orgánu spravedlivě požadovat.¹⁸

3.2.1. Vypořádání újmy

Ustanovení § 53 odst. 3 ZOK taktéž nově umožňuje korporaci vypořádat újmu způsobenou členem orgánu jednáním v rozporu s péčí řádného hospodáře prostřednictvím smlouvy, jejíž účinnost je vázána na souhlas nejvyššího orgánu korporace přijatý alespoň dvoutřetinovou většinou hlasů všech společníků. Navazující ustanovení pak stanoví, že se po nabytí účinnosti této smlouvy nelze domáhat po členu orgánu náhrady újmy, nýbrž pouze plnění ze smlouvy o vypořádání této újmy.¹⁹ Jak dosvědčuje dosavadní praxe, kdy soudní spory o náhradu škody způsobené porušením povinnosti péče řádného hospodáře bývají spíše výjimečné, mohlo by se této formě řešení z důvodů její diskrétnosti a nižší nákladnosti dostat poměrně širokého využití.

V této souvislosti je proto zajímavé zabývat se otázkou, zda je možné takovou smlouvou upravit pouze způsob náhrady takové újmy, anebo zda lze touto smlouvou výši

¹⁶ Srov. ŠTENGLOVÁ op. cit. sub 15, s. 176.

¹⁷ Srov. KOŽIAK, Jaromír. Pravidlo podnikatelského úsudku v návrhu zákona o obchodních korporacích (a zahraničních právních úpravách). Obchodněprávní revue, 2012, č. 4, s. 112.

¹⁸ Srov. § 52 odst. 2 ZOK

¹⁹ Srov. § 157 odst. 2 ZOK, § 372 odst. 1 ZOK; výjimkou z uvedeného pravidla je dle těchto ustanovení situace, kdy újmu společnosti způsobí člen orgánu, který je současně jejím jediným společníkem nebo osobou, která společnost ovládá.

náhrady snížit, popřípadě zda se korporace nároku na tuto náhradu může vůbec vzdát. Původní osnova zákona o obchodních korporacích v této otázce poněkud jasněji stanovila, že nejvyšší orgán korporace může rozhodnout *o způsobu náhrady újmy nebo o jiném vzájemném vyrovnaní*²⁰, čímž otevírala cestu například pouze ujednáním o splátkách peněžité náhrady či určení jiné ekvivalentní formy splnění celého závazku z protiprávního jednání.²¹ Platné znění zákona však přichází s významovým posunem, když namísto výše uvedeného hovoří pouze o *vypořádání* újmy.

S ohledem na schválenou dikci ustanovení se tak v současnosti rozběhla diskuze, v níž někteří autoři přinejmenším snížení způsobené újmy prostřednictvím smlouvy o vypořádání připouštějí.²² Dle Pihery by tato možnost měla být připuštěna alespoň v případech porušení povinnosti péče, které na rozdíl od projevů nelojálního a úmyslně škodného jednání tvoří méně závažnou kategorii porušení péče řádného hospodáře.²³ Zákon pak dle něj takovou ex post limitaci náhrady umožňuje rozlišením mezi nárokem na náhradu újmy vůči členu orgánu a nárokem ze smlouvy podle § 53 odst. 3 ZOK. Dojde-li přitom ke schválení takové smlouvy, nemohou se již společníci domáhat původního nároku na náhradu újmy, ledaže je to zákonem ve zvláštních případech zvlášť připuštěno. Smlouva tak má principiálně účinky privativní novace, které mohou teoreticky vést i k úplnému vzdání se původního nároku vůči členu orgánu.²⁴ Uvedenému postupu není podle Pihery na překážku ani ustanovení § 53 odst. 2 ZOK, podle něhož se nepřihlíží k právním jednáním omezujícím odpovědnost členů orgánu. Toto ustanovení totiž dle jeho mínění brání pouze omezení odpovědnosti ex ante.²⁵

Hámorská pak možnost alespoň snížit nárok na způsobenou újmu dále dovozuje z faktu poměrně vysoké kvalifikované většiny, kterou je zapotřebí pro schválení předmětné smlouvy valnou hromadou získat. Za dostatečný korektiv obsahu takové smlouvy následně považuje zákonná ustanovení na ochranu věřitelů a ultima ratio dobré mravy.²⁶

²⁰ Srov. ELIÁŠ, Karel; HAVEL, Bohumil. Osnova občanského zákoníku. Osnova zákona o obchodních korporacích. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, 574 s. ISBN 978-80-7380-4386-205-9. s. 467.

²¹ Srov. ELIÁŠ, Karel; HAVEL, Bohumil op. cit. sub 20, s. 550: „Zákon vychází z toho, že není nutné, aby byla případná újma způsobená členy orgánů hrazena, resp. přímo nahrazována. Umožňuje proto, aby nejvyšší orgán obchodní korporace rozhodl, že újma bude saturována jinak (snížením příštích odměn, započtením na jiné pohledávky apod.)“

²² Srov. HÁMORSKÁ op. cit. sub 14, s. 253 a násl. Hámorská evidentně navazuje na závěry obsažené v dřívějším článku Pihery. K tomu srov. PIHERA, Vlastimil. Tvrdé jádro a měkká slupka. Úvaha o odpovědnosti managementu kapitálových společností. Obchodněprávní revue, 2012, č. 5, s. 147 a násl.

²³ Srov. PIHERA op. cit. sub 22, s. 147.

²⁴ Srov. PIHERA op. cit. sub 22, s. 147.

²⁵ Srov. PIHERA 2012, op. cit. 22, s. 147. Jiný názor na tuto otázku zastává ve vztahu k obdobné stávající úpravě Bejček. K tomu Srov. BEJČEK, Josef. Principy odpovědnosti statutárních a dozorčích orgánů. Právní rozhledy, 2007, č. 17, s. 618: „Podle mého názoru neexistuje rozumný důvod k výkladové restrikci a taková smlouva o ex post vyloučení či limitaci náhrady škody by rovněž měla být neplatná pro rozpor s kogentním ustanovením § 194 odst. 5 ObchZ.“

²⁶ Srov. HÁMORSKÁ op. cit. sub 14, s. 253.

Havel se naproti tomu domnívá, že podobného snížení způsobené újmy dosíci nelze. Předmětem vypořádací smlouvy tak může být dle jeho soudu nanejvýš úprava způsobu náhrady celé způsobené újmy. Odkazuje v té souvislosti na ustanovení § 2898 NOZ, které neumožňuje vzdát se či omezit právo na náhradu újmy způsobené úmyslně či z hrubé nedbalosti. Dovojuje přitom, že právě o takové případy se bude při porušení povinnosti péče řádného hospodáře ve většině případů jednat.²⁷ Při existenci schválené smlouvy, která by nárok na náhrady újmy omezovala, navíc upozorňuje na možnost akcionářů domoci se náhrady celé újmy nikoliv cestou společnické žaloby, ale návrhem na prohlášení neplatnosti schvalovacího usnesení. S prohlášením schvalovacího usnesení za neplatné je totiž v souladu s § 53 odst. 4 ZOK spojen účinek, že se jako na neplatnou hledí také na samotnou vypořádací smlouvu

4. Plnění vyžádaného pokynu do obchodního vedení a jeho vliv na odpovědnost členů orgánu

Přijetím nové právní úpravy i nadále platí, že jednatelem s.r.o., představenstvu a.s., eventuálně statutárnímu řediteli a.s., přísluší obchodní vedení příslušných forem obchodních korporací.²⁸ Přičemž skutečnost, že těmto orgánům obchodní vedení přísluší, je i nadále z praktických důvodů zapotřebí ve shodě s úpravou v obchodním zákoníku vykládat tak, že tyto orgány obchodní vedení primárně zabezpečují.²⁹ Možná je tak z praktických důvodů i nadále delegace výkonu konkrétní oblasti obchodního vedení na jednotlivé členy orgánu,³⁰ zaměstnance, popřípadě externisty. Tím nicméně není dotčena povinnost péče řádného hospodáře na straně delegujících členů orgánu, které tito dostojí pouze tehdy, zajistí-li 1) výběr vhodných subjektů delegace, tyto správně 2) řídí a instruují a taktéž jejich činnost dostatečným způsobem 3) kontrolují.³¹

V obecné rovině dále platí vůči komukoliv účinný zákaz udělovat statutárním orgánům pokyny týkající se obchodního vedení.³² Členu statutárního orgánu je nicméně nově dána ustanovením § 51 odst. 2 ZOK možnost požádat nejvyšší orgán společnosti o udělení pokynu týkajícího se obchodního vedení, přičemž je stanoveno, že tím není dotčena jeho povinnost jednat s péčí řádného hospodáře. Smyslem podobných ustanovení je

²⁷ Srov. HAVEL, Bohumil. O kognitnosti, vypořádání újmy a ručení vlivné osoby ve světle nového soukromého práva. *Obchodněprávní revue*, 2013, č. 1, s. 15.

²⁸ Srov. § 195 odst. 1 ZOK; § 435 odst. 2 ZOK; § 463 ZOK

²⁹ Srov. § 192 odst. 1 ObchZ; U s.r.o. je použita poněkud jiná formulace. K tomu srov. § 134 ObchZ: „Jednateli náleží obchodní vedení společnosti.“ K zabezpečování obchodního vedení dále srov. např. RADA op. cit. sub 3, s. 67.

³⁰ Samostatné rozhodování jednotlivých členů orgánu v působnosti dle jejich oborové specializace je navíc výslovně připuštěno v § 156 odst. 2 NOZ.

³¹ Srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 03. 2005, sp. zn. 8 Tdo 124/2005. Dále též ČECH op. cit. sub 6, s. 5 – 6.

³² Srov. § 195 odst. 2; § 435 odst. 3

v jiných právních řádech zpravidla ex ante omezit riziko vzniku odpovědnosti, které může členům orgánu z určitých rozhodnutí hrozit.³³

Platné znění ustanovení § 51 odst. 2 ZOK³⁴ však na rozdíl od původního znění této normy ve vládním návrhu zákona podobnou motivaci poněkud zatemňuje a dává vyvstat řadě otázek. Kupříkladu není zcela jasné, (1) zda valná hromada musí takto vyžádaný pokyn udělit, pakliže jej udělí, (2) zda je takový pokyn pro statutární orgán závazný a konečně, (3) zda je statutární orgán provedením takového pokynu chráněn před vznikem odpovědnosti za případné porušení povinnosti péče řádného hospodáře.

Původní ustanovení § 442 odst. 3 vládního návrhu zákona o obchodních korporacích³⁵ bylo ve vztahu k těmto otázkám jasnější, když stanovilo, že *nikdo není oprávněn udělovat představenstvu pokyny týkající se obchodního vedení, ledaže o tento pokyn představenstvo požádá valnou hromadu. Plní-li představenstvo pokyn valné hromady, neodpovídá za případnou újmu tím způsobenou, ledaže by tento pokyn byl v rozporu s právními předpisy nebo stanovami.*

Ve vztahu ke kladeným otázkám původní důvodová zpráva dále stanovila, že valná hromada tento pokyn učinit nemusí (1). Pakliže jej však udělí, případná odpovědnost člena orgánu nevznikne (3).³⁶ Z tohoto účinku uděleného pokynu pak bude nutno dovodit, že takový pokyn bude rovněž závazný (2), neboť valná hromada zproští člena orgánu odpovědnosti právě tím, že jej v daném případě zbaví diskrece při rozhodování.

Stejných odpovědí na kladené otázky bude dle mého zapotřebí dobrat se i ve vztahu k platné právní úpravě, jinak by ustanovení § 51 odst. 2 ZOK de facto postrádalo smysl své existence. Jeho novou formulací, která stanoví, že možnost člena orgánu požádat o udělení pokynu do obchodního vedení není dotčena povinností péče řádného hospodáře, je však celá úvaha obohacena ještě o další rozměr. V souladu s péčí řádného hospodáře totiž bude pouze taková žádost statutárního orgánu o udělení pokynu, která bude podložena dostatkem relevantních informací, na jejichž základě bude moci valná hromada pokyn kvalifikovaně udělit.³⁷ Nebude-li přitom tato podmínka splněna, bude moci být statutární orgán činen odpovědný za případnou újmu. Právě nepodloženost takové žádosti pak bude rovněž důvodem k případnému rozhodnutí valné hromady udělení pokynu odepřít. Takovým

³³ Srov. PIHERA op. cit. sub 22, s. 145.

³⁴ § 51 odst. 2 ZOK: *Člen statutárního orgánu kapitálové společnosti může požádat nejvyšší orgán obchodní korporace o udělení pokynu týkajícího se obchodního vedení; tím není dotčena jeho povinnost jednat s péčí řádného hospodáře.*

³⁵ Srov. VI.n.z. o obchodních korporacích – EU. Sněmovní tisk 363, s. 107. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&t=363>; Pro s.r.o. stanovil obdobně v ustanovení § 203 odst. 1 a 2.

³⁶ Srov. VI.n.z. o obchodních korporacích – EU, op. cit. sub 35, s. 241: „*Oproti dnešní úpravě jsou připuštěny zásahy do obchodního vedení tehdy, požádá-li o to představenstvo. Valná hromada tento pokyn učinit nemusí, dá-li ho ovšem, dochází k modifikaci odpovědnosti.*“

³⁷ Srov. HÁMORSKÁ op. cit. 14, s. 255

důvodem bude rovněž eventuální nestrategická či marginální povaha záležitosti, která bude předmětem žádosti, což by mohlo značit zneužívání tohoto institutu statutárním orgánem a jeho alibismus i ve vztahu k rutinnímu rozhodování.³⁸

Standardem péče řádného hospodáře bude rovněž poměřováno samotné plnění uděleného pokynu ze strany statutárního orgánu. Odchýlí-li se tak statutární orgán bez přiměřených důvodů od uděleného pokynu, bude zajisté jednat v rozporu s péčí řádného hospodáře.³⁹

Stávající znění zákona o obchodních korporacích na rozdíl od obchodního zákoníku již neobsahuje výslovné ustanovení, podle něhož je člen orgánu odpovědný za plnění pokynu valné hromady pouze v případě, že je takový pokyn v rozporu s právními předpisy.⁴⁰ Důvodová zpráva k původnímu znění vládního návrhu dokonce s odkazem na již vypuštěné ustanovení o povinnosti člena orgánu upozornit na nevhodnost pokynu⁴¹ proklamovala možnost člena orgánu zprostit se odpovědnosti za plnění protiprávního pokynu valné hromady, pokud na takovou protiprávnost upozornil.⁴² Již za této navrhované úpravy nicméně Štenglová dovozovala, že člen orgánu pokyn v rozporu se zákonem uposlechnout nesmí.⁴³ Tento závěr by dle mého soudu i při mlčení zákona měl platit také nadále.

³⁸ Srov. HÁMORSKÁ op. cit. 14, s. 255

³⁹ Srov. HÁMORSKÁ op. cit. 14, s. 255

⁴⁰ Obdobu dnešního § 195 odst. 5 věta poslední.

⁴¹ Srov. Vl.n.z. o obchodních korporacích – EU, op. cit. sub 35, s. 13: § 55 odst. 2: *Pokud člen orgánu plní pokyn nejvyššího orgánu obchodní korporace a před splněním pokynu ho na jeho nevhodnost upozorní, neodpovídá za případnou z toho vzniklou újmu.*

Pozn. Povinnost upozornit na nevhodnost pokynu nicméně jistě vyplývá i bez výslovné zákonné úpravy z povinnosti péče řádného hospodáře. K tomu srov. RADA op. cit. sub 3, s. 81.

⁴² Srov. Vl.n.z. o obchodních korporacích – EU, op. cit. sub 35, s. 204: *„Odpovědnost za škodu při plnění pokynu valné hromady nebo členské schůze nenastává tehdy, pokud tento pokyn byl v rozporu s právními předpisy a členové příslušného orgánu na to výslovně upozornili (je tak akcentována profesionalita s tím, že je věcí řádné péče, aby na tuto skutečnost odpovědné osoby upozornily a předešly tak vzniku škody).“*

⁴³ Srov. ŠTENGLOVÁ op. cit. 15, s. 179

5. Pravidlo podnikatelského úsudku

Jak bylo již výše uvedeno, úkolem členů orgánu jako řádných hospodářů v obchodní korporaci není pouze pečlivá správa majetku, která brání jeho úbytku, nýbrž povýtce také podnikatelská činnost za účelem jeho zhodnocování. S takovým úkolem členů orgánu je však nezbytně spjata vědomé podstupování podnikatelského rizika.⁴⁴ K tomu mohou být členové orgánu sice jako „pouzí“ správci majetku teoreticky vstřícnější nežli její společníci jakožto hmotně zainteresovanější ekonomičtí vlastníci korporace⁴⁵, tato vstřícnost kriziku je nicméně u členů orgánu dostatečně vyvážena odstrašující hrozbou vzniku odpovědnosti. Bez dalšího by se přitom jednalo také o odpovědnost za důsledky všech podnikatelských rizik, tedy také těch, které členové orgánu nemohli předvídat či ovlivnit. Zároveň by byli členové orgánu vystaveni nejistotě, jak se k jejich podnikatelskému rozhodování postaví soudce, který většinou není k takovému přezkumu odborně ustrojen, navíc k onomu rozhodování přistupuje na rozdíl od člena orgánu až ex post se znalostí všech dříve nepředvída(tel)ných okolností a důsledků.⁴⁶ Soudní přezkum je přitom taktéž považován za nevhodnou ingerenci do vnitřního života korporace, kde by úspěšnost členů orgánů měla směřodatně hodnotit případným prodloužením mandátu valná hromada. Za vhodnější disciplinující faktory pro chování členů orgánu jsou taktéž považovány tržní mechanismy na trhu práce či kapitálu.⁴⁷

Mnohé jurisdikce se proto pokoušejí v zájmu rozvoje jednotlivých společností i celé ekonomiky svou úpravou členy orgánu k podstupování přiměřeného rizika motivovat. Projevem toho je pravidlo podnikatelského úsudku, které se zrodilo judikturním působením v americkém státě Delaware. Toto pravidlo přitom vytváří při dodržení určitých procedurálních požadavků diskreční prostor, v němž se může podnikatelské rozhodování členů orgánu pohybovat, a to bez ohledu na eventuální pozdější ekonomický nezdar takového rozhodnutí. Členům orgánu pak při podnikatelském rozhodování svědčí vyvratitelná domněnka, že toto rozhodnutí činí *informovaně, v dobré víře a v upřímném přesvědčení, že je přijaté opatření v nejlepším zájmu korporace*.⁴⁸ Členové orgánu následně nejsou usvědčeni z porušení povinnosti péče a nemohou být dále čineni odpovědnými za eventuální újmu, ledaže se žalobci podaří vyvrátit některý z presumovaných předpokladů.

⁴⁴ K otázce podnikatelského rizika srov. např. HAVEL 2007 op. cit. sub 4, s. 414

⁴⁵ Jsem si vědom teoretičnosti tohoto závěru, který je zpochybněn například v ekonomikách, pro něž jsou typické společnosti s rozptýlenou strukturou akcionářů. Zde se totiž akcionáři, kteří své riziko diverzifikují investicemi do více podobných společností, stávají naopak méně averzní k riziku, nežli samotní členové orgánu. K tomuto srov. PETROV op. cit. sub 11, s. 37.

⁴⁶ K tomuto pozadí a myšlenkovým východiskům pravidla podnikatelského úsudku srov. např. KOŽIAK op. cit. sub 17, s. 109 - 110

⁴⁷ ČECH op. cit. sub 6, s. 7.

⁴⁸ ČECH op. cit. sub 6, s. 8.

Pravidlo podnikatelského úsudku tak staví člena orgánu do výhodné pozice, kdy například nemusí prokazovat výhodnost určité transakce.⁴⁹ Tím vytváří pravidlo také meze soudního přezkumu. Vede totiž soud v souladu se zásadou zdrženlivosti pouze k přezkoumání postupu členů orgánu při jejich podnikatelském rozhodování, nikoliv tedy k materiálnímu přezkumu, při němž je výsledek a účinek rozhodnutí poměřován se zájmy společnosti a jejích akcionářů.⁵⁰

I aplikovatelnost pravidla podnikatelského úsudku však má své meze. Použije se totiž pouze tehdy, nelze-li v jednání členů orgánů shledat protiprávnost nebo neloajalitu vůči společnosti. Pro taková jednání pravidlo bezpečný přístav před odpovědností neskýtá.⁵¹

5.1. Náznaky pravidla podnikatelského úsudku v současné české judikatuře

Mnozí autoři soudí, že pravidlo podnikatelského úsudku není v naší jurisdikci úplnou novinkou.⁵² Kupříkladu Lasák spatřuje určitý odraz pravidla podnikatelského úsudku v rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 03. 2011, sp. zn. 29 Cdo 4276/2009.⁵³ V této věci žalovala společnost s ručením omezeným svého jednatele, neboť nechal údajně promlčet pohledávky, které měla společnost za třetími osobami. Nejvyšší soud však žalobu zamítl, když mimo jiné shledal, že „*neuplatnění pohledávek (...) nemuselo být samo o sobě porušením povinnosti jednat s náležitou péčí. (...) V případě dlužníka, který zjevně není schopen své závazky splnit ani částečně, popř. v situaci, kdy společnost není s to prokázat svá tvrzení ohledně vzniku, výše a trvání pohledávky, aniž by takový stav způsobil sám jednatel, by naopak v rozporu s náležitou péčí (péčí řádného hospodáře) mohlo být – podle okolností případu – podání žaloby a vynaložení dalších nákladů na vedení soudního řízení. Jinými slovy to, zda jednatel bude pohledávky společnosti vymáhat, je věcí jeho úvahy v rámci obchodního vedení, jež musí být učiněna s ohledem na všechny okolnosti.*“

Z rozhodnutí dle Lasáka vyplývá diskreční pravomoc člena orgánu při podnikatelském rozhodování, která však musí být uplatňována při náležité informovanosti („učiněna s ohledem na všechny okolnosti“).⁵⁴ Za hodnověrný doklad aplikace něčeho jako pravidla podnikatelského úsudku však tento judikát nepovažuje Broulík, který poukazuje na to, že se soud zabývá věcí de facto materiálně, když hodnotí výhodnost či nevýhodnost určitých postupů pro společnost.⁵⁵ Pravidlu podnikatelského úsudku by přitom odpovídal spíše

⁴⁹ PETROV op. cit. sub 11, s. 41.

⁵⁰ ČECH op. cit. sub 6, s. 10.

⁵¹ ČECH op. cit. sub 6, s. 8.

⁵² Možnost aplikovat pravidlo podnikatelského úsudku již za stávající úpravy dovozuje kromě dále uvedených například HAVEL 2007 op. cit. sub 4, s. 416. Dále též Štenglová op. cit. sub 15, s. 178.

⁵³ LASÁK, Jan. Pár poznámek k péči řádného hospodáře členů statutárního orgánu na prahu rekodifikace. [online]. 2011 [cit. 13. 09. 2011]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/par-poznamek-k-peci-radneho-hospodare-clenu-statutarniho-organu-na-prahu-rekodifikace-76933.html>

⁵⁴ LASÁK op. cit. sub 53.

⁵⁵ BROULÍK op. cit. sub 2, s. 167.

takový přístup soudu, při němž by pouze vymezil kritéria hodnocení samotného postupu člena orgánu při jeho rozhodování, za jejichž splnění by se přezkumu meritů věci zdržel.

Přiléhavějším reprezentantem náznaku pravidla podnikatelského úsudku tak může být dle Broulíka⁵⁶ rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 11. 2005, sp. zn. 5 Tdo 1143/2005, podle něhož „*je (...) nepochybné, že představenstvo akciové společnosti, stejně jako jiné podobné orgány, musí při rozhodovacím procesu zohlednit celou řadu různých okolností, přičemž za běžného stavu věcí nelze požadovat stoprocentní správnost a bezchybnost jakéhokoli rozhodnutí*“. Za přiléhavější je možné toto rozhodnutí ve vztahu k pravidlu podnikatelského úsudku považovat proto, že je v něm výslovně řečeno, že člen orgánu není uchráněn před odpovědností pouze volbou nejlepšího možného řešení (viděno ex post), ale lze mu taktéž přiznat právo na poctivý omyl v jeho rozhodování.

5.2. Pravidlo podnikatelského úsudku dle ZOK

Přijetím rekodifikace je proklamováno výslovné zakotvení pravidla podnikatelského úsudku v českém právním řádu. V návaznosti na předpoklady výkonu působnosti s péčí řádného hospodáře v § 159 odst. 1 NOZ se tak v § 51 odst. 1 ZOK stanoví, že *pečlivě a s potřebnými znalostmi jedná ten, kdo mohl při podnikatelském rozhodování v dobré víře rozumně předpokládat, že jedná informovaně a v obhajitelném zájmu obchodní korporace; to neplatí, pokud takovéto rozhodování nebylo učiněno s nezbytnou loajalitou*.

V souvislosti s dikcí uvedeného ustanovení si nicméně ve shodě s jinými autory⁵⁷ kladu otázku, zda je toto ustanovení skutečně věrnou nápodobou původního pravidla podnikatelského úsudku. V první řadě se totiž může zdát, že jde především o pozitivní výměr povinnosti péče jako jedné ze složek péče řádného hospodáře. V tomto smyslu formulace jednotlivých předpokladů pravidla, které mají zejména procedurální povahu, skutečně vytváří diskreční prostor pro rozhodování členů orgánu. Nedodržení některého z předpokladů však současně znamená, že člen orgánu jedná v rozporu s povinností péče, potažmo v rozporu s povinností péče řádného hospodáře. V jiných jurisdikcích naproti tomu platí, že nesplnění předpokladů pravidla podnikatelského úsudku ještě nutně nemusí znamenat vznik odpovědnosti. Pokud se kupříkladu žalobci ve státě Delaware podaří vyvrátit některý z předpokladů pravidla, dochází pouze k přenosu důkazního břemene na žalovaného, který musí prokázat, že jednal vůči společnosti s plnou poctivostí (full fairness).⁵⁸

Obecně lze tedy říci, že česká úprava obsahuje ve vztahu k členům orgánů relativně přísnější verzi pravidla podnikatelského úsudku. Nesouhlasím však s názorem Lasáka, že

⁵⁶ BROULÍK op. cit. sub 2, s. 167.

⁵⁷ Například s Lasákem. Srov. LASÁK op. cit. sub 53.

⁵⁸ Srov. PETROV op. cit. 11, s. 41. Plná poctivost, resp. férovost, může dle Lasáka spočívat například v důkazu, že za férové lze pokládat protiplnění získané za převáděný majetek společnosti, ačkoliv k takovému převodu došlo na základě neinformovaného člena orgánu. K tomu srov. LASÁK, J.: op. cit. sub 53.

v zákoně dochází fakticky k rezignaci na samotnou podstatu pravidla tím, že česká úprava na rozdíl od delawarské ponechává důkazní břemeno na žalovaném členu orgánu. Za nevhodné lze totiž delawarské řešení považovat zejména ve vztahu k prokazování neinformovanosti rozhodnutí, což může být pro žalobce úkolem zvláště obtížným. Ohledně některých dalších kritérií pravidla přitom není vyloučena zákonná možnost přenést důkazní břemeno rozhodnutím soudu na stranu žalující (jako vhodným kandidátem se v tomto ohledu jeví kritérium dobré víry).

5.3. Stručně k jednotlivým předpokladům pravidla podnikatelského úsudku dle ZOK

§ 51 odst. 1 ZOK: *pečlivě a s potřebnými znalostmi jedná ten, kdo mohl (1) při podnikatelském rozhodování (2) v dobré víře rozumně předpokládat, že jedná (3) informovaně a (4) v obhajitelném zájmu obchodní korporace; to neplatí, pokud takovéto rozhodování nebylo učiněno s nezbytnou loajalitou.*

ad 1) Poukaz na dodržení předpokladů podnikatelského úsudku může vznést člen orgánu pouze v okruhu své činnosti, v níž mu náleží diskreční pravomoc, tedy při podnikatelském rozhodování. Bezpečný přístav tedy nekryje ty sféry jeho činnosti, u nichž se o podnikatelské rozhodování nejedná (například povinnost svolat valnou hromadu).

Rovněž si možné uplatnění pravidla podnikatelského úsudku vyžaduje, aby se podnikatelský úsudek realizoval prostřednictvím pokud možno formalizovaného rozhodnutí. Také opatření zdržet se určitého aktivního jednání by mělo z procesního hlediska takovou formu mít, aby bylo možné zkoumat postup členů orgánu při rozhodování.⁵⁹

ad 2) Dobrá víra a rozumný předpoklad člena orgánu, že jedná v zájmu korporace, spočívá v jeho objektivně zdůvodněném přesvědčení, že se v daném případě nenalézá v konfliktu zájmů.⁶⁰ Racionalita takového předpokladu přitom působí jako určitý obsahový korektiv vylučující rozhodnutí, která spočívají například v neodůvodněném plýtvání zdroji společnosti.⁶¹ Poněvadž je však důkaz existence dobré víry na rozdíl od důkazu jejího nedostatku úkolem velmi obtížným, ne-li nemožným, poukazují někteří autoři, že by se jevilo v této souvislosti jako spravedlivé, aby soud přenesl v souladu s § 52 odst. 2 ZOK důkazní břemeno, pokud jde o dobrou víru člena orgánu, na společnost.⁶²

ad 3) Při posuzování dostatečné míry informovanosti by se mělo brát v potaz, že je nežádoucí proces podnikatelského rozhodování nad míru zatěžovat přílišnou byrokratizací. Vždyť stohy podkladových materiálů mohou značit spíše alibismus a liknavost členů orgánu. Naopak je potřeba zohlednit, že je rozhodování vrcholného managementu v mnoha

⁵⁹ Srov. ČECH op. cit. sub 6, s. 10

⁶⁰ Srov. PETROV op. cit. sub 11, s. 41.

⁶¹ Srov. PETROV op. cit. sub 11, s. 41.

⁶² Srov. KOŽIAK op. cit. sub 17, s. 112

případech zatíženo časovým tlakem, přičemž ani přepečlivost při hodnocení rizik nemůže vyloučit eventuální hospodářský neúspěch.⁶³ Kožiak se v té souvislosti domnívá, že je nezbytné přijmout pružný standard hodnocení informovanosti, který po členu orgánu požaduje dostatečnou iniciativu při zjišťování informací a hledání alternativních verzí řešení. Naopak se staví proti měřítku, které za dostatečnou míru informovanosti pokládá zjištění všech dostupných informací.⁶⁴

ad 4) Jiné jurisdikce na tomto místě požadují jednání člena orgánu dokonce v nejlepším zájmu korporace (Delaware), či naopak pouze ku prospěchu (Německo) korporace. Obhajitelný zájem korporace tedy i s přihlédnutím k těmto terminologickým rozdílům pokládá Kožiak za menší míru prospěchu než nejlepší zájem korporace. Přičemž soudí, že je tento pojem na místo pojmu nejlepší zájem zvolen proto, aby se do role určovatele nejlepšího zájmu korporace nestavěl soud, čímž by de facto popíral význam samotného pravidla podnikatelského úsudku, v jehož základech stojí zásada zdrženlivosti soudního přezkumu.⁶⁵ Zároveň je však nutno zmínit, že i v jurisdikcích, kde se požaduje jednání v nejlepším zájmu korporace, se zkoumá, co za nejlepší zájem korporace pokládal sám člen orgánu (subjektivní hledisko).⁶⁶ V situaci, kdy se v souladu s § 51 odst. 1 ZOK při posuzování jednotlivých prvků podnikatelského rozhodování používá naopak objektivní hledisko, tedy co člen orgánu ve svém postavení mohl pokládat za obhajitelný zájem korporace, se pojem obhajitelný zájem jeví jako adekvátní měřítko, které umožňuje udržet funkčnost pravidla.

⁶³ Srov. ČECH op. cit. sub 6, s. 10 a násl.

⁶⁴ Srov. KOŽIAK op. cit. sub 17, s. 111

⁶⁵ Srov. KOŽIAK op. cit. sub 17, s. 111.

⁶⁶ Srov. ČECH op. cit. sub 6, s. 10.

6. Závěrem

Jak vyplývá z úvodní části této práce, s přijetím nové úpravy nedochází téměř k žádné výraznější změně, pokud jde o obecné vymezení fiduciárních povinností. Svého využití tak i nadále v tomto směru jistě naleznou dosavadní doktrinární a judikatorní zdroje, z nichž fiduciární povinnosti čerpají svůj obsah.

Jako naopak stále otevřené se jeví otázky, které souvisejí s novými možnostmi eventuální limitace odpovědnosti členů orgánů za porušení těchto povinností. Jako nejkontroverznější se v té souvislosti jeví možnost ex post limitace náhrady způsobené újmy prostřednictvím vypořádací smlouvy. Osobně se přikláním k připuštění takové limitace v určitých odůvodněných případech, neboť se domnívám, že vědomí takové možnosti může ve statutárních orgánech společností dále povzbudit snahu o podstupování přiměřeného rizika v zájmu rozvoje společností.

Rovněž spíše psychologický přínos spatřuji v tomto směru v zakotvení pravidla podnikatelského úsudku, u něhož však míra tohoto přínosu bude velmi odvislá od judikatorního vymezení jeho jednotlivých předpokladů.

Seznam literatury

a) Seznam literatury

- BEJČEK, Josef. Principy odpovědnosti statutárních a dozorčích orgánů. Právní rozhledy, 2007, č. 17, s. 613 a násl.
- BROULÍK, Jan. Pravidlo podnikatelského úsudku a riziko. Obchodněprávní revue, 2012, č. 6, s. 161 a násl.
- ČECH, Petr. Péče řádného hospodáře a povinnost loajality. Právní rádce, 2007, č. 3, s. 4 a násl.
- ELIÁŠ, Karel; HAVEL, Bohumil. Osnova občanského zákoníku. Osnova zákona o obchodních korporacích. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, 574 s. ISBN 978-80-7380-4386-205-9.
- ELIÁŠ, Karel. K některým otázkám odpovědnosti reprezentantů kapitálových společností. Právník, 1999, č. 4, s. 298.
- HÁMORSKÁ, Andrea. Povinnost členů orgánů obchodních korporací jednat s péčí řádného hospodáře po rekodifikaci. Obchodněprávní revue, 2012, č. 9, s. 250.
- HAVEL, Bohumil. O kogentnosti, vypořádání újmy a ručení vlivné osoby ve světle nového soukromého práva. Obchodněprávní revue, 2013, č. 1, s. 13 a násl.
- HAVEL, Bohumil. Synergie péče řádného hospodáře a podnikatelského úsudku. Právní rozhledy, 2007, č. 11, s. 413 a násl.
- KOŽIAK, Jaromír. Pravidlo podnikatelského úsudku v návrhu zákona o obchodních korporacích (a zahraničních právních úpravách). Obchodněprávní revue, 2012, č. 4, s. 108
- LASÁK, Jan. Pár poznámek k péči řádného hospodáře členů statutárního orgánu na prahu rekodifikace. [online]. 2011 [cit. 13. 09. 2011]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/par-poznamek-k-peci-radneho-hospodare-clenu-statutarniho-organu-na-prahu-rekodifikace-76933.html>
- PETROV, Jan. Obecná odpovědnost členů představenstva akciových společností v česko-americko-německém srovnání. 1. vyd. Brno: Mezinárodní politologický ústav, 2007. 98 s. ISBN 978-80-210-4386-3.
- PIHERA, Vlastimil. Tvrdé jádro a měkká slupka. Úvaha o odpovědnosti managementu kapitálových společností. Obchodněprávní revue, 2012, č. 5, s. 142 a násl.
- RADA, Ivan a kol. Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s. Praha: Linde, 2004, 199 s. ISBN 80-86131-55-6.
- SIGMUNDOVÁ, Michaela a kol. Péče řádného hospodáře v širším kontextu českého soukromého práva. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. 149 s. ISBN 978-80-7380-411-4.
- ŠTENGLOVÁ, Ivana. Odpovědnost statutárních orgánů obchodních společností po rekodifikaci. In: XIX. Karlovarské právníké dny. Praha: Leges, 2011, 405 s. ISBN 978-80-87212-77-6. s. 174 a násl.

b) Seznam judikatury

- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 03. 2005, sp. zn. 8 Tdo 124/2005
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 11. 2005, sp. zn. 5 Tdo 1143/2005
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 10. 2006, sp. zn. 5 Tdo 1224/2006
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 07. 2008, sp. zn. 29 Odo 1262/2006
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 03. 2011, sp. zn. 29 Cdo 4276/2009

c) Ostatní prameny

- Vl.n.z. o obchodních korporacích – EU. Sněmovní tisk 363, Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&t=363>